

# Vad bör göras?

Fafokonferensen 21 augusti 2015:  
Fra stabilitet til sårbarhet?

## Veolia 2014: en detalj i ett mönster

- 254 heltidsanställda lokförare och tågvärdar skulle sägas upp.
- 160 av dem erbjöds återanställning på deltid.
- För de återstående 94 återstod möjligheten till timanställning ("0-timmarsavtal") som företaget utnyttjade i hög grad.

## Utgångspunkter

- Ökad utländsk konkurrens.
- Ökad inhemsk konkurrens.
- Krav på ständigt ökad flexibilitet för att möta konkurrensen.
- I servicebranscher där efterfrågan varierar med veckans dagar och tid på dygnet blir kraven på flexibilitet särskilt höga.

# Kokurrensens drivkrafter

- Den fria rörligheten för tjänster, varor och kapital.
- "Konkurrensutsättning" (=privatisering) av offentliga verksamheter vilken är ett resultat av inhemska politiska val.
- Arbetskraftens fria rörlighet har *sannolikt marginell inverkan* på konkurrensen.

## Sjunkande facklig organisering

- Organisationsgraden sjunker sedan länge.
- Störst minskning i Sverige där organisationsgraden nu är högre bland tjänstemän än bland arbetare.
- Orsaker: allmänna politiska strömningar, i Sverige förvärrat av regeringsingrepp.
- Trots allt: Finland, Sverige, Danmark och Norge i topp inom OECD. "Den nordiska modellen" håller än.

# Verkningslösa åtgärder

- Man gör det inte bättre för dem som har det sämst genom att stänga gränserna.
- Uppluckrat anställningsskydd för unga har sällan avsedd effekt (och kan strida mot förbudet mot åldersdiskriminering).

## Vad kan facket göra?

- Bli bättre på att förklara för nya grupper varför det är bra att vara organiserad.
- Överväga när "normalisering" kan ge arbetstagarna lika bra skydd som "marginalisering" (kanske t.o.m. bättre?).
- Inse när det är dags att slakta heliga kor.

# Norska LO ser Sverige som skräckexempel

**De norska facken varnar för att Norge riskerar att få en "svensk situation" på arbetsmarknaden. En ny lag som bland annat tillåter fler tillfälliga jobb har just klubbats.**

– Förslagen innebär att många riskerar att gå från trygga till otrygga jobb, där det också blir svårare att kombinera arbete och privatliv, säger stortingsledamoten för Arbeiderpartiet Fredric Holen Bjørdal till Lag & Avtal.



Fredric Holen Bjørdal.

Den 28 januari stannade Norge under ett par timmar. Bussar stod stilla, skolbarn fick gå hem och 10 000 protesterade på Norges gator i en politisk strejk. Sådana korta politiska strejker har hållits i Norge några gånger de senaste 20 åren. Det unika med denna var omfattningen. Bakom strejken stod de norska fackliga centralorganisationerna LO, Unio och YS. Bara akademikerfacket stod utanför.

**Protesten gällde** regeringens förslag på förändring kring arbetstid i arbetsmiljölagen – arbetsmiljöloven – och det nya förslaget om tillfälliga jobb.

I debatten har norska LO varnat för att Norge går mot en svensk situation med allt färre fasta anställningar. I Sverige är de visstidsanställda stadig mellan 15 och 18 procent. I Norge är de bara 8 procent.

I en rapport i höstas använde norska LO Sverige som varnande exempel, som man menar visar att en liberalisering av lagen inte ökar sysselsättningsgraden för utsatta grupper. "I Sverige har ökade möjligheter att visstidsanställa gått hand i hand med en tydlig ökning av ungdomsarbetslösheten", skriver norska LO.

**Men regeringen Solberg** öppnar nu alltså i ett av flera förslag som berör arbetsrätten för tillfälliga anställningar upp till ett år. Syftet är att öka möjligheten för ungdomar och funktionshindrade att komma in på arbetsmarknaden.

– De talar gärna om dessa grupper, men de grupperna vill själva inte ha det här förslaget, säger Karen Sophie Steen, jurist på norska LO.



Karen Sophie Steen

Det finns ett visst stöd i forskning på den norska arbetsmarknaden för att ett tillfälligt jobb ibland kan vara ett språngbräde till ett fast jobb för dessa, menar hon.

– Men den forskningen bygger på den situation vi har i dag, där de tillfälliga jobben utgörs av riktiga vikariat och vissa andra tillfälliga jobb. Nu öppnas för en helt annan arbetsmarknad där vi riskerar att gå till en situation med kanske 25 pro-

cent tillfälliga jobb, och då är naturligtvis chansen mycket mindre för utsatta grupper att avancera till ett fast arbete.

**55 000**  
svenskar arbetar i Norge.

Flera förändringar är på gång i den norska arbetsmiljöloven, som reglerar det mesta inom arbetsrätt och arbetsmiljö. Fler övertidstimmar tillåts i det nya förslaget, som också öppnar för enskilda avtal om hur arbetstiden ska förläggas. Med genomsnittsbereknig av arbetstiden kan anställda arbeta fler timmar per dag under en period för att senare motsvara de ledighet. Tidigare var detta föremål för lokala avtal och krävde i vissa fall godkännande från centralt fackförbund och myndigheten Arbeidstilsynet.

– Här flyttar man makten ned till enskild nivå, i praktiken till arbetsgivaren. Det är ett av flera exempel på hur vi i fackförbunden fräntas inflytande. Vi mister också den rätt att föra kollektiv talan i fråga om inhyrda som vi fick för bara ett par år sedan, säger Karen Sophie Steen.

**Regeringen har också** lagt ett förslag som öppnar för norska butiker att hålla söndagsöppet, och här är det inte bara arbets- tagarorganisationerna som är motståndare. Den norska organisationen för handelsarbetsgivarna är skeptisk och har värdjat till regeringen att utreda frågan på nytt. Särskilt för dagligvaruhandeln fruktar organisationen

att söndagsöppet, med de högre personalkostnader det innebär, kan göra att mindre, lokala livsmedelsbutiker slås ut.

**I stort är dock** de norska arbetsgivarna positiva till förändringarna, och avvisar farhågorna kring de tillfälliga anställningarna och förändringarna som rör arbetstid. De leder inte till att du tvingas jobba mer, men du tillåts jobba smartare, enligt Alf Åge Lønne, avdelningsdirektör på Næringslivets Hovedorganisasjon, NHO. Det norska näringslivet behöver mer flexibilitet, och här kan möjligheten till fler tillfälliga anställningar ge nya möjligheter, menar han.

– Till exempel kan en frisör våga göra ett försök med att anställa en full person, för att se om marknaden finns. Risken är inte så stor för den enskilda företagaren, men möjligheten att skapa fler jobb ökar. Förslaget om tillfälliga anställningar har dessutom en begränsning som gör att det inte ska gå att stapla sådana på varandra, säger Alf Åge Lønne.



Alf Åge Lønne.

Birgitta Ländin  
birgitta.landin@lag-avtal.se

■ **Vid denna tidnings pressläggning hade slutdebatten och omröstningen i norska stortinget om arbetsmiljölagen, planerad till den 24 mars, ännu inte hållits. Läs de senaste på lag-avtal.se**

## Möjlighet att jobba till 72 år: Detta innehåller förslaget

■ **Ökade möjligheter till att avtala med den enskilde om en genomsnittsbereknig av arbetstiden.** Från nio till tio timmar genom enskilda avtal, från 10 till 12,5 timmar med ett lokalt avtal. Regeringen har framhållit att detta gynnar exempelvis långpendlare, som får ökad möjlighet

att "packa" arbetstiden för att sedan vara ledig längre.  
■ **Arbeidstilsynet ska få större möjligheter att ge dispens för alternativa sätt att beräkna arbetstid.**  
■ **Lagens skrivning om ett generellt förbud mot söndagsarbete behålls, men undantag görs även i fortsätt-**

ningen då arbetets art "gör det nödvändigt". Arbetstagar kan avtala om att arbeta återkommande på söndagar, men veckovilan måste minst var fjärde vecka infalla en söndag eller helgdag.  
■ **Fackförbundens rätt att föra talan om olövlighet inhyring tas bort.**

■ **Straffen skärps för arbetsmiljööbrott.**  
■ **Åldersgränsen för hur länge du ska ha möjlighet att få jobba kvar efter pensionen höjs från 70 till 72.**  
■ **I en särskild proposition med åtgärder för ungdomar och andra som har svårt att komma ut på arbetsmarkna-**

den föreslås möjligheten att visstidsanställa upp till 12 månader utan att det behöver röra sig om ett vikariat.  
■ **Efter tre år som vikarie ska den anställda erbjudas fast jobb.**  
■ **Fast arbete ska alltså vara huvudregeln i norsk arbetsliv.**



## Vad bör arbetsgivarna göra?

- Avstå från åtgärder som undergräver kollektivavtalens ställning (exempel från Sverige och Norge?).

## Vad bör staten göra?

- Avstå från att stifta lagar som försvagar facken (exempel från Sverige och Norge?).
- Se till att konkurrensen om offentliga kontrakt inte sker på arbetstagarnas bekostnad.
- Se till att socialförsäkringarna håller jämna steg med förändringarna på arbetsmarknaden.
- Arbeta inom EU för ett socialt protokoll och ett bättre utstationeringsdirektiv.

## Och vad med EU/EES-rätten?

- Medlemsstaterna bestämmer själva över
  - hur stor arbetskraftsinvandringen från tredje land ska vara
  - vad som ska drivas i offentlig respektive privat regi och
  - villkoren i socialförsäkringarna.
- När det gäller anställningsvillkor föreskriver EU-regler likabehandling för migranter från tredje land.
- Utrymmet för att ta sociala hänsyn enligt EUs upphandlingsregler utnyttjas inte tillräckligt.